

Ünnep

(Tóthfalu majdani krónikájának lapjaira)

Nagycsaládos ember volt szép nevű, erősen vallásos hites feleségével, szül. Remete Ágnes-sel Tóthfaluban Dobó Imre. Tizenhárom gyerek kelt a fészekben náluk, fiúk is, lányok is: Terus, Jóska, Feri, Imre, Péter, Franci, Ágnes, Margit, Károly, Pali. Marika, Boriska és Lajos meghaltak babakorukban. Feri és Ágnes fiatalon hagytak özvegyet maguk után. Terus, Jóska, Imre, Péter, Franci, Margit megérték az idős- vagy idősebb kort, aztán elmentek szép lassan egymás után, más-más égaljon mindegyik. Már csak két fiú-testvér van közülük, Ausztráliában az ekkor hetvennyolcat számláló Károly – azóta 88 lett –, meg az „éppen hogy csak” hetven – hetvenhárom volt ekkor, most 83 – éves Pali, Németországban.

(Bata Andrásnak és szül. Oláh Irénkének – jó emberöltőnyivel későbbben – valamiért nem tetszik majd az a tizenhárom fészekalj, mert túltesznek rajta; tizennégyre igazítják a magukét: Imre, Gellért, Mari, Teri, Margit, Ica, Gizi, Bernadett, Juci, Pista, Jóska, Erzs, Matilka és János a gyerekeik, Pistának önszándékú híjával már. Testvéreinek ez fölsajdul még; a lányok olyankor szemük sarkán babrálnak zsebkendőjükkel.)

Dobó Imréék a temetőnél laktak, épp csak két házzal odébb a nyugodalmas, békés helynek a bejáratától, amelynek képzelt kapuja valaki után mindig erősen zárult be, nyikordulás nélkül, de az idők végezetéig olyankor...

Állnak, balról jobbra: Margit, Ágnes, Franci, Terus, Jóska, Feri, Imre, Péter; ül az anya, szül. Remete Ágnes és id. Dobó Imre, köztük világos ruhában Károly áll, kalapban Pali

Forró nyarakon három terebély eperfa vetette vastag húsét-árnyát az utcafronton hosszúra nyúlt, szokatlan kinézetű házra. Ítéletidőben jégveréstől védte; szél dühöngésétől és viharától.

Furcsaságát az adta Dobóék házának, hogy az utcai hosszú falból csak egyetlenegy kicsi ablak – a kisház ablaka, ahogy a családban mondták –, az is túlságosan a temető felé tolva el, nézett az utca szemközti oldalára. Az a túlsó, napos oldal is öt házból állt a csendes kis Temető utcában. (Valamiért mindenütt csendesebbek a többinél az ilyen utcák; halkabban járnak-kelnek ott. A kegyelet öntudatlan jele lehet ez.)

Volt Dobóék házán a kicsin kívül két másik ablak is, de azok az udvart és a kertet látták. A nagy kertet, ahol Ágnes asszony a konyhai vetemények birodalmától elkülönített részen szépséges ülő és magasabbra fölnyúló, karókat nyaláboló rózsabokrokat nevelt és ápolt nagy gondossággal. Amikor teljes virulásukban voltak a sárga, piros, fehér, bársonyos bordó, de zömükben a kedvencek, a rózsaszínű, illatos virágszirmok, hullásnak indulásuk előtt dudorászva, elégedetten és boldogan mind kötényébe szedte-hullatta óvatos rázással, finom tépéssel a ház asszonya, majd száradni hagyta a tengernyi szirmot lepedőkre, ágyterítőkre hintve szét. S Ágnes úgy tudta-értette beszárítani a rengeteg virágot, hogy mind megőrizte színét és illatát letépése-rázása, elhullása pillanatából.

Az asszonyi ujjbegyek nem vétették el, nem tévedtek a szirmok tapintásakor, jól érezték, hol tart éppen a száradás. Amikor bizonyos volt, hogy készen az, fogta akkor Ágnes a valahonnan vidéki vásárról hozott – mert a falunak kirakodóvására sem volt –, vette hát a takaros, fehér vesszőből oválisra formázott ruháskosarat, és púposra töltötte a lepedőkről, színesen és gazdagon mintázott ágyterítőkről óvatosan belerázott, pihekönnyű szirmotarkasággal. A kosarat aztán a szoba hűvös sarkába állította, és lángpallóst mellé. Mert ünnepnek pompáját emeli majd a kosár drága rakománya.

S eljött úrnapja. Akkor kellő időben reggel, harmaton még, Ágnes és hívő asszonyok, férfemberek is érkeztek készségekkel a templom főbejárata előtti szépen zöldellő, gondosan tisztán

tartott gyöpes térre. Lerakták kellékeiket az odakészített asztalokra, aztán a nők körösztvetéssel a templomajtó irányába fordulva, s hangtalan befelé imádkozással, a férfiak meg csak egy inkább úgy elsóhajtott „Isten segítsen!” munkához láttak. Az ő dolguk csak annyi volt, hogy lécekből összeütöttek kis sátorvázakat, s már odébb is álltak. Úgy gondolták, leróva ezzel részükről a mai szent napot megillető ájtatoskodás is. Ha kevés lenne tán, majd pótolja a nagyon szent életű Ágnes, aki – jól látták szemük sarkából – több körösztot vetett magára, térdet és főt is hajtvá kissé. Tíz összekulcsolt ujjal. Lehunyt szemeit nem láthatták.

A sátorbordázatokat aztán Ágnes asszony szigorú és tudós vezénylete alatt fölöltöztették az asszonyok. Először mind a négy váz három-három oldalára fehér vásznat húztak feszesen, majd ráfeszítették a sátor tetőt a ráházat tetejére. A sátorok negyedik oldala nyitott maradt, az volt az ajtajuk.

Hogy így fölépültek a sátrak, belülről az oldalvásznakra hajnalban vágott friss virág került bőséggel, munkában jártas ügyes asszonyi kezeiktől. A sátrak közepére asztalt állítottak slingelt terítővel takarva, a terítőre feszületet vagy más kegytárgyat helyeztek; tartókkal gyertyákat, vázában friss virágot oda és a sarkokba is, szálaikat nem számlálva. Az asztalok előtt imázmoly helyett színes párnával leterített sámlit, térdepeléshez.

Zúgtak a magas, hegyes csúcsú toronyban a harangok, hívták a faluból – a két szomszédosból is – s a téres tanyavilágból az ünneplősen öltözött, parasztszekeres és stájer kocsis, fiákeros népet az Úr ünnepének tiszteletére. Jöttek is sokasággal, be se értek a templomba; sokan az ajtó előtt állva vették le fekete kalapjukat, s tartották karimáját fogva ujjai között. Volt, aki ott fújtarázta le róla a kocsiút porát. Az oltárnál miséző pap szavait nem is hallották ezek ott kinn, csak a megrázott csöngettyű éles hangjából valamit, aztán az orgona és a kórusének elvegyült moráját.

Amint a mise véget ért, a templomban mindenki fölállt a padsorokból. A beállt csöndben és

várakozásban nagylányok és asszonyok sorakoztak föl gazdagon kivarrt, fehér lobogókkal a két padsor között.

A füstölőt nagy ministránsfiúra bízták, mögéje meg két kisebb állt be egymás mellé, kicsi csöngettyűvel mindketten. Aztán négy legény lépdelt be a sorba. Ők tartották könyökig megemelt karjaikkal a szerény ékesítésű supellát rúdjaikat, amely alá, középre, ünnepi tartással és lélekkel, díszes öltözékben állt be a falu papja, Firányi Lajos plébános úr. Ő a szentségtartót fogta két kezével. A plébános után állt föl az énekkar, imakönyvekkel, éneklésre készen.

A pap jeladására a lobogót tartó lányok megindultak a kijárat felé, majd mozdult lassan az egész sor. A kóruson akkor búgtak föl – élesen is, öblösen is – az orgonasípok, a plébános mögött a nők pedig áhitattal kezdtek ünnepi énekbe.

Amikor a nagylányok kiléptek fehér lobogóikkal a templomajtón, addigra a korábban ott tömörülők távolabb húzódtak. Helyükön kétoldalt, két-három lépésre egymástól kislányok álltak könnyű kartonruhában; kezükben füles kosárcák. Száraz rózsaszirmokkal voltak azok rakva Ágnes szép fehér ruháskosarából, amely mellől reggelre elvette az asszony a lángpallóst, és kivitte a kosarat a gangra. Oda vezette be a kislányokat, virágszirommal rakni meg kis kosaraikat. Együtt mentek aztán a templomkertbe, ahol Ágnes mindegyiket – a két egyidős, de külön udvarban növő barna unokalánykát is – még egyszer megtanácsolta, aztán besorolta őket a helyükre. Ő maga úgy állt meg, hogy mindegyikre figyelni tudjon.

A kosarakkal a kislányok előbb a templomból érkező menetre figyeltek, aztán meg Ágnes vezényletére vártak. Az asszony biccentett kicsit a fejével, és a szemét is szűkebbre vette hozzá: lehet! Értettek a szóból a kislányok, s hinteni kezdték kosaraikból a könnyű rózsaszirmot oda, ahol majd elhalad a templomi menet, illatos és szállongva hulló virágeseben taposva az Úrnak ezen az énekes és szent, harangzúgásos ünnepén.

A virághintők az első fölvirágozott sátorig haladtak a menet előtt. Ott mindenki megállt, a hívők oldalra húzódtak, utat nyitva és teret hagyva a supellát hordozóinak. Amikor ez kö-

Dobó Teréz és Törtei Eszter az egyik fölékesített sátor bejárata előtt

zeledett a sátorhoz Firányi plébános fölé emelve, a kislányok akkor már nem hintettek virágot – szirmesőt záporoztattak a lelkipásztor elé. A supelláttal félreálltak, az éneklés is abbamaradt, a pap meg hálával telve adta köszönete jelét a gyülekezetnek. Aztán Firányi plébános úr belépett a szentségtartóval egyedül az első sátorba az időközben kétfelől beálló két ministráns között. Letette az asztalra a szentségtartót, letérdelt a zsámolynak öltöztetett hokedlira, köröszőt vetett, rövid imát mondott, aztán fölállt, az egyik ministráns átnyújtotta neki a szenteltvízszórót, s Firányi atya megszentelte egyenként a sátor falait, és mindent, ami az asztalon állt; a virágokat a vázáokban.

A pap így járt sorra minden sátrat, végig rózsaszirmos úton. A négy sátor megszentelése után visszarendeződött a menet úgy, ahogyan a templomból vonult a sátrak felé. A nagylányok

fehér lobogóikkal elöl, és amikor elért hozzájuk Firányi plébános úr ságása a supellától, elindultak a mögöttük sorakozókkal a templom irányába. Nem mentek be a templomba, hanem jobbra tértek, templomkerülésre. A virágos kislányok újratöltött kosárcái kiürültek lassan, s akkor ők oldalra álltak, megvárták, amíg odaér hozzájuk a menetben oktatójuk és irányítójuk, Ágnes asszony és a férje, a temetőcsősz Dobó Imre. Eléjük álltak be a sorba, és haladtak apró lépésekben az ünnepi vonulókkal, akiket végigkísért útjukon az asszonyok Urat dicsérő és hálálkodó, bűnök alóli föllodozásért is esdeklő éneke a tömjénfüst kesernyés illatában, amely a nagy ministránsfiú kezében lengő füstölőből áradt szét.

A templomkerülés után Firányi plébános úr a sekrestyébe ment, és átöltözött; a szentségtartót átvitte a templomba. A supellát, a kegytárgyak a sátrakból, a lobogók is a helyükre kerültek; a ministránsok leadták ruhájukat és a füstölőt. A sekrestyéből mindenki a sátrakhoz sietett; a plébános csak aztán indult, hogy az ajtót bezárta. A sátrak falairól Ágnes, más asszonyok és nagylányok már szedték le a reggel föltűzdelte virágokat, ürítették a vázákat, osztogatták a szentelt virágot. Mindenki olyan virággal szeretett volna hazaindulni úrnapijáról.

Firányi plébános úr reverendában, kalappal a fején haladt el a díszektől már megfosztott, félig le is bontott sátrak előtt. A templomtól távolabbra eső hivatala és szálláshelye felé, a parókiára tartott.

– Isten áldja, plébános úr – köszöntek el tőle a hívei.

– Dicsértessék a Jézus – fogadta köszönésüket a pap, és a jól végzett munka tudatában, látható elégedettséggel ballagott tovább.

*

Egy Lajos-napon Ágnes kézen fogta szórahajló kislányka unokáját.

– Gyere, kicsim – mondta neki kedvesen –, elmegyünk fölköszönteni a plébános urat.

A másik kezében kis virágcsokrát tartotta az öregedő, kerek kis nagymama. Gondozott kertjében kötötte. A ma is álló, de akkori formájára tartározott és más rendeltetésű plébániahivatal dolgozószobájába nyitottak be a kopogtatásra kihal-

lott „Tessék!” után. Beléptek a magas, masszív ajtón a nagymama és unokája. Ágnes maga elé állította a látvány miatt kicsit vonakodó kislányt – sosem járt még ebben a szépséges szőnyeggel borított szobában –, és bátorításul gyengéden a vállára tette szabad kezét. A plébános fölállt munkájából, székéről az asztalon belül, és kissé csodálkozva nézte a váratlan vendégeket.

– Tessék, Ágnes néni – mondta tanácstalanul az asszonynak, és a virágcsokrot nézte.

– Dicsértessék a Jézus – szólalt meg a nagymama. – És éltesse az Isten erőben még egészségben Firányi plébános urat még nagyon sok névnapján is – mondta, és szorított gyöngén a kislány vállán, emlékeztetésül a jövetelekkor esett és nehezen sikerült rábeszélésre, hogy ő is – az unoka – köszöntse majd szépen a papot.

– Isten éltesse – nézett föl zavartan a papra a hatéves kislány, aztán lesütötte szemét. A plébános kijött asztala mögül, s akkor az asszony átnyújtotta neki a virágot.

– Fogadja névnapjára, plébános úr – mondta a papnak.

– Nagyon kedves tőled, gyermekem, és köszönettel fogadom a virágot. Bele is teszem ebbe a vázába – fordult oldalt Firányi atya, és a frissre cserélte a vázában álló hervatag csokrot. Aztán a kislány elé állt, és bal arcát érintette ápoltsima ujjával. A lányka zavartan nézett a papra.

– Neked is köszönöm fölköszöntésemet – mondta a plébános –, és mert tudom, szorgalmasan jársz majd hittanórákra – s a pap most Ágnes asszonyra nézett, mint cinkosára ebben a dologban –, kapsz tőlem valamit.

Firányi plébános akkor reverendája bő zsebébe nyúlt, s egy szem, fényes tapintású tarka papírba csomagolt cukorkát adott a kislánynak. Nagymamája ránézett hunyorítva, hogy meg kell azt köszönni. Tette a kislány, szégyenlősen és halkán.

Amíg a pap és Ágnes templomi dolgokról beszélgettek, addig a kislány már fölszabadultabban, de csodálkozva, hitetlenkedve nézett körül. Olyat, ami ott volt, ő még sosem látott. Nehéz, barna színű, magas, üvegezett könyvszekrények, díszesen faragottak, kulcsokkal zárhatók, polcaik zsúfolva vastag és régi, súlyos könyvekkel. Sötét színű az a nagy, mívesen megmunkált íróasztal is, amelyen a plébános úr dolgozik. És

Ismeretlen, Margit, Terus, id. Dobó Imre, mögötte Žarkov Mari, Franci, ismeretlen

a három szék is olyan faragású. S a kanapé meg a magas, szekrényes falióra; ennek hosszú sétálója végén fényesre csiszolt, kerek nagy réztányér lengett ki jobbra-balra. Éppen kondult is, egyet és jó öblöset, az óra.

Arra eszmélt belefeledkezett szemlélődésében a kislány, hogy megpuhult a kezében a becsomagolt cukorka. Ismerte az ilyen csomagolású cukorkát is, s azt is tudta, hogy az a tejkaramella. Sokszor látta a mindenféle illatú és szagú kis boltban a pléhtetejű, nagy szájú és fekvő helyzetű üvegben, amikor élesztőért vagy egy katula gyufáért, hegyes zacskóba mért, negyed kiló kristálycukorért küldték kis tenyerében szorongatott aprópénzzel. De ízét még nem ismerte annak a cukorkának.

– Mit kaptál a plébános úrtól, kislányom? – kérdezte a nagymama, amikor már jó hazafelé ballagtak a hűvös oldalon. Úgy kérdezte, mintha nem tudta volna.

– Karamellát – mondta a kislány, és meg is mutatta.

– Edd meg, kicsim – mondta a kövér kis nagymama –, mert mind összeolvad a kezeden. Edd

csak meg – ismételte biztatását –, az én fogaimnak már nem tenne jót.

Akkor a kislány kibontotta papírjából a már laposra puhult cukorkát, a nyelvére vette, nyelvével meg – szemét behunyva – a szájába vitte a két-réteges papírról, és szopogatta lassú ízlelgetéssel, amíg csak el nem olvadt teljesen a szájában, s le nem csorgott a torkán a tejkaramella.

*

Dobó Imréék három szép terebély eperfájának nyarakban beérett, lehullott-lerázott, fekete meg fakó színű gyümölcsét mindig összeszedték, és cefrés hordóba öntözgették csempé meg csorba, levert zománcú gyűjtőedényeikből mazsatos, epertől ragadós képű, kisebb-nagyobb gyerekeik. Később az unokák dolga lett ez, akikből csak a faluban rúgta tizenöt a port.

Az epercefre ott forrt ki a limlomos kamra sarkában. Fölügyelést a nagyapa tartott fölötte. Napjában kétszer is megkavarta az erjedő moslékot egy lapockával, s amikor leemelte a hordóról a takarót, alóla mindig muslicafelhő rebbent, szemébe is és szájába. A fölügyeletes kevergetés addig tartott, amíg csak ki nem forrt a cef-

re teljesen, és id. Dobó Imre át nem eresztette kétszer a pálinkafőző Nagy Jóska kazánján rőzsével, hulladék fával, némi venyigével is fűtve alá az izzasztó meleg kazánházban. Sosem volt ő ivó ember, de ha már van a sok eper, kifőzi hát, és ha ihatnékja lesz majd olykor, ne kelljen kocsmázni. És tudja, hogy mit tölt fityókájába. Ha бүдös is egy kicsit az eperfőzet.

A pálinkája főzéséért unokái is fizettek. Nagy Jóska velük szedette össze fája megrázásakor a földre terített ponyva köré és attól messzire hullott sok lötytyedt eperszemet.

A kamra előtt egy nagyobb helyiség volt, műhelynek is lehetett azt mondani. Fölszerelése nem volt túl választékos: két pár gumicsizma, ásók, lapátok, talicska, néhány kopottas, összedetett nagykötél falba vert kampóra akasztva; rövidebb pallóból négy-öt. A falak körülaggatva előre elkészített szűrös gyászkoszorúkkal. Mert hogy nagyon népszerűtlen foglalkozást űzött egész életében id. Dobó Imre. Ő volt a falu teme-

tőcsősze. S oda a műhelybe volt bekötve Szent Mihály lova, a feketére festett gyaloghintó, amelyet mindenkinek csak egyszer adatik megülni. És nem is tud megnyergeléséről.

A nála tíz évvel korábban elköltözött, de vele hűségben végig kitartott szül. Remete Ágnes sírját nem bírta megásni a már megaszott öreg temetőcsősz.

*

Rég özvegységben élt már id. Dobó Imre, amikor beszélgetésbe kezdett vele őhozzá képest gyerekkorú ismerőse. Mi mással kezdhetne volna az, mint hogy megkérdezte a tisztelt és idős embert:

- Hát osztán, amúgy hogy van, Imre bátyám?
- Ha már kérdezed, fiam, megmondom: nem olyan nagyon jó’.
- Mért? Mi a híja, Imre bácsi? – így a fiatalabb.
- Tudod, fiam, nem nagyon halogatnak – panasolta el a baját az öreg temetőcsősz.

2010. júl. 25.

Háromkirályok